

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A1 DERSİ

UZUN TEZİ

“OLANAKLARIN SONUNCUSU”

Sözcük sayısı: 3.994

Araştırma sorusu: Yusuf Atılgan'ın “Anayurt Oteli” adlı yapıtında odak figür Zebercet'in hayatındaki hangi etmenler onun kendine ve topluma karşı yabancılaşma sürecinde etkin rol oynamıştır?

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
2. ZEBERCET’İ YABANCILAŞMAYA İTEN ETMENLER	4
2.1 Bireysel Etmenler.....	4
a. Yalnızlık duygusu ve tek başnalık.....	4
b. Yetersizlik duygusu.....	8
2.2 Ailesel Etmenler.....	10
a. Zebercet’in Keçecizade soyuyla özdeşleşme isteği.....	10
2.3 Toplumsal Etmenler.....	13
a. Ataerkil yapının beklentileri.....	13
b. Olanakların getirdiği sorumluluk.....	15
3. SONUÇ	17
4. KAYNAKÇA	18

Araştırma sorusu: Yusuf Atılgan'ın "Anayurt Oteli" adlı yapıtında odak figür Zebercet'in hayatındaki hangi etmenler onun kendine ve topluma karşı yabancılaşma sürecinde etkin rol oynamıştır?

1. GİRİŞ

Birey, dünyaya geldiği andan itibaren, çevresini oluşturan toplulukla bilgi alışverişi içerisinde. Bu topluluk önce aile, sonra öğretmen ya da devlet gibi otorite sahipleri, en son ise eş ve akranlardan oluşur. Her bir topluluk, doğduğunda beyaz bir tuval sayılabilecek bireyi farklı yönden etkiler ve şekillendirir. Bu süreç sonucunda birey, kendi doğuştan gelme özelliklerine ve etkileşimde olduğu topluluklara bağlı olarak kendine özgü bir kimlik geliştirir. Eğer belli olaylar ve durumlar sonucunda birey sahip olduğu bu kimlikten ölçüsüz derecede uzaklaşırsa, bu durum yabancılaşma olarak tanımlanabilir.

Bireyin gelişim sürecinde topluluğun büyük bir etkisi olduğu için, bireyin değerleri, küçük farklılıklar dışında, toplumun değerleri ile paraleldir. Birey eğer kimliksel başkalaşıma uç bir derecede uğrarsa ve bu değerlerden uzaklaşırsa, topluma yabancılaşmış olur. Eğer bireyin uzaklaştığı değerler kendi özünde olan değerler ise, buna kendine yabancılaşma denir. Bu iki kavram birlikte ya da birbirinden bağımsız gelişebilir.

Yusuf Atılgan'ın Anayurt Oteli adlı yapıtında, odak figür Zebercet, hem kendine, hem de topluma karşı yabancılaşma yaşayan bir figür olarak ele alınmıştır. Yabancılaşma kavramı, Atılgan'ın farklı yapıtlarında da öne çıkmaktadır, örneğin Atılgan'ın Aylak Adam adlı yapıtında odak figür olan C., aynı Zebercet gibi, sevgisizliklerle dolu hayatında gerçek sevgiyi arayan ancak bu süreçte saf ve temiz bir sevgi anlayışına yabancılaşan bir figürdür. Buna rağmen iki figürün yabancılaşma süreçleri farklıdır. C. gerçek sevginin ancak iki insan, kendilerini toplumdan soyutlar ve dış dünyaya kapatırlarsa oluşacağına dair bir saplantı duyarken, Zebercet sevgi ve cinselliği

karıştırmaktadır.¹ Atılğan yapıtlarında sevgi kavramının önemini şöyle açıklar: “Sevgi ve sevgisizlik. Bu iki kavram benim yazdıklarımın temel eksenidir. Bizim toplumumuzda ise sevgisizlik oldukça yaygın. Ama dışarı vurulmaz pek. Gizlice yaşarız. Zebercet de bir sevgisizlik kurbanı.” (Yusuf Atılğan’la söyleşi, *Gölge Adam*, 9 Ağustos 1988)²

Yabancılaşma izleğiyle, Atılğan’ın yapıtları dışında, Türk ve Dünya edebiyatında da sıklıkla karşılaşılabılır. Bu durumun örneklerinden biri Albert Camus’nun *Yabancı* adlı yapıtıdır. Bu yapıtta, odak figür Meursault çevresindeki toplumun değerlerine yabancılaşan bir figür olarak ele alınmıştır ancak kendi özündeki değerlere karşı bir değişim geçirmediği için, Zebercet’ten farklı olarak kendine karşı yabancılaşma yaşadığı söylenemez.³ Bu tez çalışmasında Yusuf Atılğan’ın *Anayurt Oteli* adlı yapıtındaki odak figür Zebercet’in, hem kendine, hem de topluma karşı yabancılaşma süreci, bu süreci başlatmada rol oynayan bireysel, ailesel ve toplumsal etmenlerle bağdaştırılarak ele alınmıştır.

2. ZEBERCET’İ YABANCILAŞMAYA İTEN ETMENLER

2.1 Bireysel Etmenler

a. Yalnızlık duygusu ve tek başmalık

Yazar, yapıtın odak figürü olan Zebercet’i, kendi ailesini kuramamış ve katibi olduğu *Anayurt Oteli*’nde yalnız yaşam süren bir figür olarak ele almıştır. Otelin eski sahibi olan babası, Zebercet’i küçük yaşta otel yönetimine yardımcı olması için okuldan almıştır; bunun sonucu olarak Zebercet yalnız bir ortamda büyümüştür. Yaşlılarından uzak geçirilen bir çocukluk döneminin, Zebercet’i içine kapanık bir kişi haline gelmesindeki etkisini, yazar, Zebercet’in kendisini otel uzamıyla sınırlamasıyla yansıtmıştır. Bu uzamda kendini güvende hisseden Zebercet, dışarıdaki insanlardan çekindiği ve hatta korktuğu için, oteli bir “sığınak” olarak kullanmıştır. Annesini küçük

1 Atılğan, Yusuf. (2018). *Aylak Adam*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

2 Atılğan, Yusuf. (2018). *Siz Rahat Yaşayınız Diye*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

3 Camus, Albert. (2017). *Yabancı*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

yaşta kaybeden Zebercet için otelin taşıdığı “anne rahmi” rolü ile yazar, Zebercet’in yalnızlığını öne çıkarmıştır. Zebercet’in Anayurt Oteli’ni bir korunak olarak kullanması, onun gerçek yaşamdan soyutlanmasına yol açmış ve bu soyutlanmışlığın olumsuz sonuçları olmuştur.

Yazarın ele aldığı ilk durum, Zebercet’in insan ve toplum gerçekliğinden uzaklaşmasıdır. Zebercet insanlarla etkileşime girmediği için, insanların duygu ve düşüncelerini anlamayı öğrenememiş, sosyal yapıdan kopmuşluk yaşamıştır. Yazar, odak figürün yalnızlığının sonucu olarak doğan sosyal soyutlanmışlığını ortaya koymak için, 3. kişi anlatımı kullanmasına rağmen, olayları Zebercet’in bakış açısından anlatmıştır. Böylece Zebercet’in sığ ve sınırlı tutumunu belirginleştirmiştir. Yapıtta Zebercet’in çevresindeki figürlerden bahsedilirken onların gerçek adları yerine “Emekli Subay”, “Ortalıkçı Kadın” gibi lakaplar kullanılmıştır. Bu yolla yazar, Zebercet’in figürleri, duygu ve düşüncelere sahip bireylerden ziyade, kendi kafasında kurduğu hayali tipler olarak algıladığını ortaya koymuştur. Bunun belirgin örneklerinden biri, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadın figürüdür. Zebercet, kadın figürünü tanımadığı halde, ona aşık olduğunu iddia edebilmiştir çünkü kadını, aklında romantikleştirmiş ve hayallerinde yarattığı kişiyi ona uydurmuştur; sonuçta bir hayale aşık olmuştur. Zebercet, aşık olduğunu düşündüğü kadın figürüne yüklediği anlamı, her kadında aramıştır: *“Böylece gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının o odada yattığı belgelenmeden kaldı. Kaç gündür kafa yorması boşunaydı; aslında her kadın adı onun adı olabilirdi ama bunu kendisinin söylemesi gerekti. Üç güne değin gelecek, adını söyleyecekti.”* (Atılgan, 36) Yazar, Zebercet’in sevdiğini düşündüğü kadını tanımadığını ve ondan düşünsel olarak uzakta olduğunu, her kadını, onun yerine koyabilmesiyle göstermiştir. Bu uzaklık, çevresindeki tüm insanlara uzaklığının bir yansımasıdır.

Zebercet insanlardan uzaklaştıkça, toplumsal algılardan da uzaklaşmaktadır. Bir süre sonra Zebercet’in bireysel kapsamındaki etik anlayışı, toplumsal etikle örtüşmemeye başlar. Otelden para çalma, müşterileri gözetleme, otelin evcil hayvanı olan kediye şiddet uygulama gibi toplum

tarafından yanlış görülen davranışlar sergilemesine rağmen Zebercet, suçluluk duygusu hissetmemiştir. Zebercet'in yalnızlığının, onu toplumsal ahlak anlayışından uzaklaşmasına da neden oluşunu öne çıkaran yazar, bunun sonucu olarak Zebercet'te oluşan suça eğilimini de vurgular. Zebercet'in yalnızlığı, sonradan işleyeceği cinayet gibi büyük suçlara da zemin oluşturmuştur.

Yazarın sivriltiltiği ikincil durum ise, Zebercet'in sevgi arayışının istediği sonucu vermeyişidir. Arkadaşlık ilişkileri ya da romantik yakınlıklardan yoksun büyüyen Zebercet, hiçbir zaman sevildiğini hissedememiştir. Dolayısıyla, güçlü bir özsevgi geliştirememiş, ihtiyaç duyduğu şefkati çevresinde aramıştır. Yazar, Zebercet'in sevgi arayışını, Ortalıkçı Kadın figürü ile ortaya koymuştur. Ortalıkçı kadın Zeynep, ekonomik, cinsel ve düşünsel olarak bağımsızlığı olmayan bir figür olarak ele alınmıştır. Evliliğinin ilk gününde bakire olmadığı için kocası tarafından evden kovulmuş, ailesinin bu durumdan rahatsızlık duyması ve Zeynep'ten kurtulmak istemesi nedeniyle de Zeynep, otele temizlik görevlisi olarak getirilmiştir. Kurgu boyunca Ortalıkçı Kadın olarak bahsedilen Zeynep, otelde çalışmaya başladıktan sonra bir gün temizlik yaparken Zebercet ondan etkilenmiş ve onunla bir cinsel birliktelik yaşamak istemiştir. Zebercet'in Ortalıkçı Kadın'la tanışmadan önce var olan cinselliği, duygusal açlığı bastırmak için bir araç olarak ele alınmıştır. Yazar, bu durumu Zebercet'in otelin müşterilerinin odalarını gizlice dinlemesiyle de belirginleştirmiştir. Otelde konaklayan bir çiftin odasını dinlerken, kadın müşteri figürünün, eşiyse sevişirken ona sesleniş biçimi ve kullandığı sözcükler Zebercet'i etkilemiştir çünkü sevgi ihtiyacını, duyduğu sözcüklerle dindirebileceği düşüncesindedir: *"Anahtar deliği karanlıktı; içeriden belli belirsiz seler geliyordu. Başını uzatıp dinledi. Cumartesi gecesi de dinlemişti. (...) 'Oh... bırakma... ooh' dedi kadın. (...) 'Evet, sabaha... oh, bırakma, hiç bırakma beni... ohh... nasıl seninim...'"* (Atılğan, 32) Zebercet, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadını arzularken de kadının bu sözleri kendisine söylediğini hayal etmiştir. Zebercet'in kadından alacağı fiziksel hazdan daha çok içindeki ruhsal açlığını doyuracak sözcükler ile ilgilenmesini yazar, Zebercet'in otelin müşterilerini

gecikmeli Ankara treniyle gelen kadın figürü ile özdeşleştirmesiyle dile getirmiştir: *“Giderlerken arkalarından baktı. Dün gece ‘Nasıl seninim’ demişti kadın. Yeryüzünde erkeğiyle böyle konuşan başka kadınlar da vardı elbet.”* (Atılgan, 35)

Yazar Zebercet’in Ortalıkçı Kadın’a duyduğu ilgiyle Zebercet’in bu duygusal yoksunluğunu daha da öne çıkarmıştır. Zebercet, içindeki sevgi boşluğunu, Ortalıkçı Kadın figürü ile doldurmaya çalışmış, onunla yaşayacağı fiziksel ilişkinin, duygusal bir boyutu olacağına inanmıştır. Bir gün arzularına karşı koyamayıp, Ortalıkçı Kadın figürü uyurken, onun odasına girip kadının vücuduna dokunmaya çalıştığı anda, kadın uykulu sayıklamaları arasında Zebercet’i dayısı sanmıştır:

“Bir gece yatmışken kakktı, bitişik odaya girdi, ışığı yaktı. Sıcaktı, örtüsüz uyuyordu; gömleği sıyrılmış. Kapıyı kapadı, yaklaştı. Düğmelerini çözdü, memelerini avuçlarına aldı; dolgun, gergin. Sarstı. Kadın kıpırdamadı; ‘Geldin mi dayı?’ dedi uykusunda.” (Atılgan, 19)

Yazar Ortalıkçı Kadın figürünün sayıklaması ile, kadının geçmişte dayısı tarafından uğradığı istismarın izlerini ortaya koymuştur. Yaşadığı bu olay sonucu Zebercet’in cinsel ilişki isteğini olağan karşılayan Ortalıkçı Kadın figürü, Zebercet’e karşı koymamış, ancak kurgu boyunca yaşadıkları tüm cinsel birlikteliklerde, uyku yoluyla kendini soyutlamıştır. Ortalıkçı Kadın’ın ilişki anını görmekten kaçınmak için uykuya dalmasını, yazar, figürün travmayla baş etme yolu olarak ele almıştır. Kadının tepkisizliği, Zebercet’i fiziksel olarak tatmin etmesine rağmen, duygusal olarak tatmin edememiştir. Yazar Zebercet’in kurduğu cinsel odaklı sığ birlikteliklerin, onun şefkat ihtiyacını gideremeyip, Zebercet’i bir kısır döngüye hapsedişini belirginleştirmiştir.

Zebercet, hazzal ihtiyaçlarla gerçek sevgiyi ayırt edememiştir. Ortalıkçı Kadın ile yaşadığı ilişkide de aradığı sevgiyi bulamayan Zebercet, çevresindeki herkese ve her şeye karşı kin ve öfke beslemeye başlamıştır. Yazar, Zebercet’in özsevgi yoksunluğunun, onu şiddete itişini yansıtmıştır. Bir gün yine Ortalıkçı Kadın figürüyle cinsel ilişki yaşayacağı sırada, Ortalıkçı Kadın’dan uyanık kalmasını, yani duygusal karşılık vermesini de ister. Ancak kadın bir süre sonra tekrar uykuya dalar.

Yazar, Zebercet'in her ilişkisinde aynı mutsuz sonla karşılaşmasını ve bunun onu sıkışmışlık hissine itişini ortaya koymuştur. Bu sıkışmışlıktan doğan hüsrana, Zebercet'i ani bir öfkeyle kadını öldürmeye kadar götürmüştür:

“Boynunu, memelerini öpüyordu. Kadın sessizdi. (...) Yüreği çarparak bir süre bekledi. (...)Kadının gözleri kapalıydı. Birden abanıp iki eliyle boynunu sıktı. Kadın sıçrayıp gözlerini açarken o kapadı. (...) Kulakları uğulduyordu. Derken bileklerindeki eller gevşedi, altındaki bedende kıpırtı durdu.” (Atılğan, 68)

Yazar, Zebercet'in yalnızlıktan doğan sevgi ihtiyacının, onun bilişsel sağlığını bozduğunu, birini öldürmeyi düşünecek kadar sağlıklı düşünme yetisini engellediğini bu olaylarla daha da pekiştirmiştir.

b. Yetersizlik duygusu

Zebercet, hem yalnızlıktan doğan özsevgi eksikliği yüzünden hem de ataerkil düzen nedeniyle, hayatı boyunca kendini birçok konuda yetersiz hisseden bir figür olarak ele alınmıştır. Yazar Zebercet'in bu duygularını, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadın figürü ile ortaya koymuştur. Zebercet'in, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadına duyduğu saplantı, kendi kimliğini kadının beğenilerine göre değiştirmeye çabalamasına sebep olmuştur. Yazar, Zebercet'in bu arayışını Emekli Subay figürü ile de öne çıkarmıştır.

Emekli Subay figürü, asker kimliği ile Zebercet için idealindeki güçlü erkek kimliğini temsil eder. Emekli Subay'ın otele geldiği ilk gün, gecikmeli Ankara treniyle aynı otele gelen kadını sorması, Zebercet'in aklına ikisinin arasında bir bağ olduğu düşüncesini getirir. Yazar, güvensizlik hissiyle hareket eden Zebercet'in, Emekli subayı bir rakip olarak görmesine dikkat çekmiştir; oysa Emekli Subay, birçok açıdan Zebercet'in olmak istediği kişidir. Emekli bir asker olması, Zebercet'in olmak istediği maskülen erkek modelini temsil eder. Ayrıca Emekli Subay'ın özenli

giyinişi, her gün traş oluşu, kitap ve gazete okuyuşu, onun entelektüel doğasını belirginleştirmiştir. Zebercet, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadının, Emekli Subay'ın sahip olduğu özellikleri beğeneceği düşüncesi ile adama karşı bir kıskançlık duymaya başlamıştır. Bu kıskançlık duygusu ile, yazar, Zebercet'in kendine dair duyduğu yetersizlik ve güvensizlik hislerini öne çıkarmıştır. Olumsuz hislerinin çözümünü Emekli Subay'a benzemekte bulan Zebercet, Emekli Subay'ın giysilerine benzer giysiler almış ve onun gibi sigara içmeye başlamıştır:

“Masanın kıyısından gazetesini alıp açtı; konuşmak istemiyordu adamla. (...) Emekli Subay bir sigara yakınca o da yaktı. Öksürmemek için yutkundu.” (Atılğan, 28)

Yazar, Zebercet'in, Emekli Subay figürünü her yönden taklit edişini ortaya koymuştur. Zebercet önceden sigara içmemesine ve sigara içmekten hoşlanmamasına rağmen Emekli Subay ve gecikmeli Ankara treniyle gelen kadın figürlerinin sigara içtiğini gördükten sonra, sigara içmeye başlamıştır. Sigara içmeyi bir güç sembolü olarak görmesi ile, yazar, Zebercet'in, başkalarının yaşam biçimini, kendi yaşam biçiminden üstün tuttuğunu göstermektedir. Bunun bir başka örneği de Zebercet'in Emekli Subay'a benzemek için bıyığını kesmesidir. Yapıtta sık sık bir leitmotive olarak ele alınan bıyık, geleneksel yapıda büyüyen Zebercet için çocukluktan çıkmanın ve erkek kimliğine bürünmenin bir göstergesidir. Bıyığın manevi bir değer taşıdığına inanmasına rağmen, Emekli Subay'ın bıyığının olmadığını gördüğünde, Zebercet de bıyığını kesmiştir. Emekli Subay'ı taklit edişiyile, yazar, Zebercet'in kendini ve kendi kimliğini değersiz görüşünü ortaya koymuştur.

Yazar, Zebercet'in duyduğu “değersizlik” hissini sivirtmek için, yine Emekli Subay figürünü öne çıkarmıştır. Emekli Subay da aynı Zebercet gibi dışarıdan görüldüğünden farklı bir iç dünyaya sahiptir. Emekli Subay, aslında emekli bir asker değil, polisten kaçan bir suçludur. Cinayet işlemiş, kendi öz kızını boğarak öldürmüştür. Otelde kaldığı süre boyunca devamlı otelin salonunda oturmasının nedeni ise, gecikmeli Ankara treniyle gelen kadını beklemek değil, tutuklanma korkusudur. Zebercet, Emekli Subay'ı taklit ederken, farkında olmadan adama istediğinden daha

çok benzemiştir: O da Emekli Subay gibi bir yakınıni boğarak öldürmüştür. Emekli Subay figürü ile, yazar, Zebercet'tin varoluşsal eksikliğini ve başkalarını taklit etme çabasını ironik bir yaklaşımla ele almıştır.

2.2 Ailesel Etmenler

a. Zebercet'in Keçecizade soyuyla özdeşleşme isteği

Kurgudaki Keçecizade ailesi, sözü geçen, zengin ve köklü bir ailedir. Zebercet'in annesi Saide Hanım, Keçecizadeler'den Haşim Bey'in bir besleme ile ilişkisinden doğan gayrimeşru çocuğudur. Saide Hanım'ın annesi ise o doğduktan hemen sonra öldüğü için Saide Hanım, daha sonra Anayurt Oteli'ne dönüştürelecek olan Keçecizade konağında, Haşim Bey'in resmi çocukları ile birlikte büyümüştür. Ancak Saide Hanım hiçbir zaman Haşim Bey'in yasal çocuğu olmadığı için Keçeciler'in mal varlığından pay alamamıştır. Bu yüzden yazar, Zebercet'i, Keçecizade soyundan gelmesine rağmen ailenin gücünden payını alamayan, sanki bir yabancıymış gibi muamele gören bir figür olarak yansıtmıştır. Öyle ki yönettiği otelin kazancı bile onun değildir. Konağın asıl sahipleri Keçeciler'e giden paradan, Zebercet'e kalan, sadece otel katipliği için aldığı maaştır. Öz ailesi tarafından dışlanışını, yazar, Zebercet'in yabancılaşması ile ele almıştır.

Duyduğu yalnızlık ve değersizlik hissi, Zebercet'i özdeşleşebileceği, aidiyet duygusunu hissedebileceği bir grubu aramaya itmiştir. Bu ihtiyacı, Zebercet, Keçeci ailesinde bulduğunu düşünmüştür. Zebercet, Keçeciler'e hayranlık duyduğu, kendi dışlanmışlığının haksızlık olduğunu düşündüğü için, kendini bir Keçecizade ilan etmiştir: *“Keçecilerin sonuncusu. İstanbul'dakini saymıyordu. Doğduğu konağı unutmuştu o; (...) Onlardan, bu konakla ölümlerden başka bir şey yoktu artık kasabada.”* (Atılğan, 119) Posta yollarken konuştuğu memura ve mezarlıkta karşılaşmış sohbet ettiği adama kendini bir Keçeci olarak tanıtmıştır. Her fırsatta Keçecizade soyuna bağlantısını destekleyecek kanıtlar bulmaya çalışmıştır. Hiç tanımadığı, ancak yaşamlarını annesinden dinlediği

dayıları Nureddin ve Faruk, Zebercet'in özdeşlebileceği figürler oldukları için, onları da Keçecizadeliğinin kanıtları olarak görür. Bu iki figür ile, yazar, Zebercet'in çaresizce kendini Keçeci soyuna ait hissettirecek olgular arayışını pekiştirmiştir. Bunlardan ilki olan Nureddin, Zebercet'i birçok açıdan etkilemiştir.

Zebercet için Nureddin figürü, evli olan bir kadına duyduğu yasak aşk ile öne çıkmıştır. Sevdiğinin ölümünden sonra derviş olmak için kırk günlük bir çile çekme dönemine giren Nureddin, yirmi ikinci günde öldüğü için çilesini dolduramamıştır. Yazar, Zebercet'in Keçecizade ailesine duyduğu güçlü yakınlık hissini, Zebercet'in, Nureddin'i, duygudaşı olarak benimsemesi ile öne çıkarmıştır. Yapıtta, Nureddin'in yaşadığı yasak aşk ile, Zebercet'in gecikmeli Ankara treniyle gelen kadına duyduğu aşk benzeştirilmektedir. Nureddin'e benzeme isteği nedeniyle Zebercet de sevdiği kadını kaybedişinden sonra, bir tür çile çekme dönemine girmesi gerektiğine inanmıştır. Yazar, Zebercet'in Nureddin'e benzeme saplantısı, onu ölüme kadar götürdüğünü aktarmıştır çünkü Zebercet'in intihar edeceği tarihi, 28 Kasım olarak belirlemiştir. Bu tarih, gecikmeli Ankara treni ile gelen kadınla tanıştıktan tam kırk gün sonrasındır. Zebercet için, bu tarihe kadar beklemek demek, bir Keçecizade olan Nureddin gibi çile çekmek demektir. Ancak sonra bu kadar bekleyemeyeceğine karar verir: *“Yorumlar, nedenler önemsizdi, kesin değildi. Değişmez tek bir kesinlik vardı insan için: Ölüm. (...) tavandan sarkan ak abajur. Dayanacak mıydı ağırlığına on sekiz gün sonra? Neden, neyi bekliyordu? Yatağı titredi. Yirmi sekiz Kasım'da olursa süreksizliğin, tutarsızlığın, saçmalığın bir anlamı mı olacaktı sanki?”* (Atılğan, 124) Böylece Zebercet 10 Kasım'da intihar eder. Gecikmeli Ankara treniyle gelen kadını beklemeye başlamasından yirmi iki gün sonrasındır bu. Yazar, Zebercet'in aynı Nureddin Keçeci gibi çilesini erken bitirişini ironik bir şekilde öne çıkarmıştır.

Ailesinden Zebercet'i derinden sarsan bir diğer figür ise dayısı Faruk Keçecizade'dir. Faruk, ağabeyi Rüstem Bey'in eşine duyduğu aşk nedeniyle vicdan azabı çekmekte olan bir figür olarak

ele alınmıştır. Ağabeyini üzmemek istemezken onun eşini sevmeyi de bırakamaması ile yazar, Faruk'un da Zebercet gibi bir "olanaksızlık" durumu içinde olduğunu öne çıkarmıştır. Faruk'un olanaksızlık durumu da kendisinin ki gibi ulaşılamaz bir kadını sevmekten doğmuştur. Faruk, "olanakların sonuncusuna" geldiğinde, kendisi için tek kurtuluş yolunu intihar olarak görmüştür. Zebercet de onun ayak izlerini takip ederek kendisi için de bu çıkmazdan kurtulmanın en asil yolunun intihardan geçtiğini düşünmeye başlamıştır. Yazar, Keçecizade ailesine duyduğu saplantının, Zebercet'i kendini öldürmeye ittiğini göstermektedir.

Zebercet aynı zamanda, kendi davranışlarını meşrulaştırmak için de Faruk figürünü kullanır. Zebercet yaşadığı yalnızlığı gidermek, erkeklik gücünü pekiştirmek amacı ile Ortalıkçı Kadın figürünü kullanmış, onunla ilişkiye girmiştir. İlkel isteklerine yenik düşüp, sevdiği bir kadın ile değil de, çekici bile bulmadığı Ortalıkçı Kadın ile ilişki yaşadığı için utanç duymaktadır. Zebercet, Faruk'un da kendisi gibi çaresizlik hissedip aşık olduğu kadına ulaşamadığı için evinde çalışan beslemelerden biri ile ilişkiye girdiğini hayal etmektedir: "(...) yengesinin 'Oohh, bırakma' deyişini duyacak kadar yakınlarına sokulur muydu sürüne sürüne? Yoksa kaçır mıydı kuleye? Bu gecelerin birinde o beslemeyi çağırmadı mı? Küçük Bey'e su verirken eli titreyen, yüzüne bakınca kızaran o yeniyetme kızı belki son günlerinde bir gece çağırdı da erkekliğinin ancak tek kadın, erişilmez bir kadına... Başını sarstı. Yorumdu bunlar hep, kendi yorumları." (Atılğan, 124) Yazar, Zebercet'in sevmediği bir kadınla ilişki yaşadığı için duyduğu utanç duygusunu, bu davranışı Faruk figürü ile özdeşleştirerek hafifletmeyi umduğunu ortaya koymaktadır. Bu sayede, Keçecizade ailesi, Zebercet'in davranışlarını meşrulaştırmak için kullandığı bir araç haline gelmiştir.

2.3 Toplumsal Etmenler

a. Ataerkil yapının beklentileri

Geleneksel bir yapı içinde büyümüş olan Zebercet için, erkeklik gücü önemli bir yere sahiptir. Kurgudaki ataerkil toplum içerisinde, ideal erkek kimliği baskın, sert ve saldırgan özelliklerle öne çıkartılmış olmasına rağmen Zebercet, küçüklüğünden beri bu kimliğe uygun tutum sergilemeyen bir figür olmuştur. Yazar, Zebercet'in bu konudaki güvensizliğini, geriye dönüş tekniği kullanarak ortaya koymuştur. Küçükken, kolay korkup ağlayan cılız bir çocuk olduğu için onunla dalga geçilmiş, yaşlıları ona, “*Annesi oğlan doğurmuş, Zebercet hamur yoğurmuş*” (Atılgan, 34) gibi erkek kimliğini küçümseyen sözler söylenmiştir. Zebercet'in erkek kimliğindeki eksikliklerin temellerini, yazar, Zebercet'in küçükken uğradığı bu aşağılayıcı tutum ile belirginleştirmiştir.

Zebercet'in çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde onun erkeklik algısını sarsan bir başka olgu da aile yapısıdır. Babası, sabırlı ve ağırbaşlı Zebercet'in aksine, kolay öfkelenen, agresif bir yapıya sahiptir. Aralarındaki karşıtlığı, yazar, oteldeki hırsızlık olaylarına verdikleri tepkiler ile yansıtmıştır: “*Gene de babasının döneminde (otuz yılda) bir havlu çalındığı halde Zebercet'in döneminde (on yılda) dokuz havlu ile iki terlik çalındı. Babası bu bir tek olaya dayanarak insanlara yağıp esmiş, tümünü hırsızlıkla suçlamıştı. Oysa otelde hırsızlığın artışının nedenleri öfkeye kapılmadan düşünülebilir: (...)*” (Atılgan, 20) Zebercet'in bu sakin ve hatta ürkekliği ile öne çıkan yapısı yüzünden, onun oteli yönettiği dönemde, babasının döneminden daha çok hırsızlık yaşanmıştır. Babasının, bu tutumu sayesinde insanlardan korkuyla karışık saygı görmesi, Zebercet'i etkilemiştir. Zebercet'in baba modelini taklit etmekle, insanlar tarafından saygı göreceği düşüncesini yazar, Ekrem figürü ile olan ilişkisinde yansıtmıştır. Bir horoz dövüşünde tanıştığı Ekrem adlı gence kendisini, kendi adı yerine babasının adıyla tanıtmıştır. “*(...) Solgun ışıklı caddede yürürken oğlan yanındaydı. (...) Sigara paketini çıkardı; sordu. İçmiyordu. Sordu. Ekrem'di. O da sorunca sigarasını yaktı önce: 'Ahmet' dedi.*” (Atılgan, 59) Yazar, Zebercet'in baba

figürünü taklit etmesiyle Zebercet'in erkek kimliğindeki zayıflıklardan birisini daha ortaya koymuştur.

Zebercet, erkek kimliğindeki eksikleri askerlik süresince yine sorgulamak zorunda kalmıştır. Kurgudaki toplumsal yapıda askerliğini yapmak, erkeklik tescili olarak algılanmaktadır çünkü “asker sözcüğü savaşçı, otoriter, güçlü bir erkek kimliğini çağrıştırmaktadır. Zebercet de sadece bir asker olmakla bu sıfatlara sahip olacağına inanmıştır ancak yazar, Zebercet'in askerlik deneyimini bir hayal kırıklığı olarak ele almıştır. Emirleri seçilen Zebercet'e verilen görevler, onun zayıf kimliğini daha da öne çıkarmıştır: *“Sabahtan öğleye değin bir ortalıkçı kadın gibi... Yüzbaşı'nın karısıyla oldukça geçkin baldızı onu umursamadan konuşurlardı yanında. Ayda bir hamama giderlerken bohçayı taşır, karşiki kahvede oturup çıkmalarını beklerdi. Kahveciyle çirak takılırdı. 'Hanımlara dört demli çay.' 'Sen mi götüreceksin içeri?'" (Atılgan, 37)* Yüzbaşının karısı ve baldızının onu umursamadan konuşmaları ile yazar, Zebercet'in erkek kimliğini görmezden gelişlerine dikkat çekmektedir. Zebercet, askerliğini yaparken bile yine erkek kimliğine uygun bir duruş sergileyememektedir. Babasına emirleri seçildiğini söylemez. Zebercet'in duyduğu utancı, yazar, erkeksi bir varoluş ile özdeşleştirdiği babasına, başarısızlık olarak algıladığı bu durumu söylememesiyle dile getirmiştir.

Kurgudaki erkek baskın toplum, Zebercet'te yetersizlik hissi uyandırmakla kalmayıp, toplumsal kurallara uymayı başaramadığı için onu dışlamış ve soyutlamıştır. Zebercet toplum tarafından kabul edilmeyeceğini bildiği için, tek başına kalmak istemiştir. İnsanlardan uzaklaşma isteğini, konuştuğu polis, ismine gülünce şöyle ifade etmiştir: *“Başkomiser adını sordu; söyleyince güldü. (...) Yorgundu; köşedeki koltuğa oturdu. Adam gülmüştü. İlle gerekli miydi başkaları?" (Atılgan, 82)* Erkeksilikten uzak davranışları onu toplumun dışına itmiş; yazar, Zebercet'in erkek rolüne uyum sağlayamayışı nedeniyle, toplumda bir yeri olmadığı sonucuna ulaşmasını, intiharına yol açan etmenlerden biri olarak ele almıştır.

b. Olanakların getirdiği sorumluluk

Odak figür Zebercet, kurgu boyunca içinde bulunduğu ruhsal buhranı, “olanakların sonuncusuna gelmek” olarak tanımlamıştır. Bu duygu durumu, yozlaşmış düşünce ve duyguların birleşerek bireyi mutsuz olduğu bir yaşama hapsedişinden oluşmuştur. Zebercet, içinde bulunduğu sıkıntıyı gidermek için bir çözüm yolu bulamadığı, olanaklarını kullanamadığı için, bu duruma “olanaksızlık” ismini koymuştur.

Yazar, bireyin yaşamındaki seçimlerin hayatında her zaman karşısına çıkacağını odak figür Zebercet ile ortaya koyar. Zebercet, varoluşunu gerçekleştiremeyen zayıf bir figür olarak ele alınmıştır. Bu nedenle karar almakta zorlanır, bir karar verebilse bile kararın doğruluğu hakkında kaygılıdır. Yazar, Zebercet’in bu varoluşsal mücadelesini yine Ekrem figürü ile öne çıkarmıştır. Zebercet, horoz dövüşünde tanıştığı ve duygusal ilgi duyduğu Ekrem’i, ilişkilerini ilerletmek amacıyla konağa davet etmek istemiştir. Ancak kendisine ve kararlarına olan güvensizliği nedeniyle bunu gerçekleştirip gerçekleştirilmemek arasında kalmıştır: *“Kavşakta durdular. Çağıracak mıydı? (...) Yüreği çarpmaya başladı; dilinin ucundaydı: ‘Gidip bir çay içelim istersen.’ ‘Bu gece konuğum ol benim.’ ‘Yarın gece...’ Söylenecek, yapılacak ne çok şey vardı. Birini seçmek gerekti.”* (Atılgan, 63) Sonuçta, Zebercet güvensizliği nedeniyle bir seçim yapamamış ve Ekrem’i konağa davet etmemiştir. Yazar, Zebercet’in kararsızlığının hayatını iyileştirmek için gerekli adımları atmasını engellediğini göz önüne sermiştir çünkü Zebercet, biriyle yakınlık kurma şansı olduğunda bile bu olanağı değerlendirememektedir.

Zebercet’in kararsızlık durumu sadece Ekrem figürüyle olan ilişkisine özgü değildir. Yazar, Zebercet’i hayatı boyunca özsaygı eksikliği nedeniyle kendi seçimlerine güvensizlik duymuş, bu nedenle de ne zaman harekete geçmek istese kararsızlığı tarafından esir alınmış bir figür olarak öne çıkarmıştır. Benzer bir durum, Zebercet farkında olmadan yolunu kestiği için ona hakaret eden kestaneci figürüyle tekrarlanmıştır. Yazar, bilinç akışı tekniğiyle bu olaydan yola çıkarak

Zebercet'in işlediği cinayet hakkındaki düşüncelerini de göz önüne sermiştir: *“O anda neler yapılmazdı bu kabaliğe karşı. Oysa kaçmıştı işte; olanakların en kolayını seçmişti bilmeden. (...) Beş gündür, özellikle bugün olanaklarda bir azalma olmamış mıydı? Kaçmayacaktı. Durumu başkalarının yargısına bırakmayacaktı. Başka olanaklar da vardı elbet.”* (Atılgan, 99) Zebercet işlediği cinayetin sonunda ortaya çıkacağı bilincindedir, bu nedenle kaçmak, suçunun üstünü kapatmak düşüncesindedir. Yazar, Zebercet'in bu amacını gerçekleştirmek için birçok olasılığı olmasına rağmen bunları kullanamamasına dikkat çekmiştir. Zebercet için olanakların varlığı bir kurtuluş yolu olmasına rağmen, bu kadar çok seçeneğin altında ezilmiştir çünkü yanlış seçim yapmaktan korkmuştur. Hata yapmaktan, sonuçlarına katlanmaktan korkmuştur. Yazar, Zebercet'in olanaklarından hiçbirinin ona istediğini veremeyeceğini çünkü Zebercet cinayeti örtbas etse de etmese de içindeki suçluluk duygusu yüzünden huzura kavuşamayacağını dile getirmiştir.

Kurguda, düş dünyasında yaşayan bir figür olarak ele alınan Zebercet figürünün hayatında yaşadığı olayların, hiçbir zaman onu, hayallerindeki kadar tatmin edemeyeceği öne çıkarılmıştır. Bu Zebercet'in imkansız kadını arayışı ile de keskinleştirilmiştir. Yazar, bu durumun farkına varması sonucunda Zebercet'in, onlarca seçeneği olmasına rağmen bir “olanaksızlık” durumu yaşamasına dikkat çekmektedir. Olanak çoktur, ancak hiçbiri Zebercet'i mutlu etmeyecektir. Yanlış seçim yaparsa yine toplum tarafından dışlanacaktır. Zebercet'in hem kendisine hem topluma karşı duyduğu doğru seçimi yapma sorumluluğunu, yazar, Zebercet'in iç monologları ile belirginleştirmiştir: *“Bir oteli yönetmekle bir kurumu, geniş bir işletmeyi, bir ülkeyi yönetmek aynı şeydi aslında. İnsan kendini, olanaklarını tanımaya, gerçek sorumluluğunun ne olduğunu anlamaya başlayınca bocalıyordu, dayanamıyordu.”* (Atılgan, 125) Bu yüzden de kendi sözü ile “olanakların sonuncusu”na ulaşmış, kendini öldürmeye karar vermiştir; bu sayede ihtimaller arasından seçim yapmak zorunda kalmamış, yanlış seçim yapma korkusundan arınmıştır.

Zebercet'in intiharın önceki son günlerindeki kaygılarını bilinç akışı tekniğiyle ortaya koyan yazar, Zebercet'in hala seçim çokluğundan doğan endişelere sahip oluşunu öne çıkarmıştır. Hala intihar etmeme seçeneğine sahip olan Zebercet'in yine yanlış seçimi yapma korkusu ile acı çekişi öne çıkarılmıştır:

“Sağdı daha, her şey elindeydi. İpi boynundan çıkarabilir, bir süre daha bekleyebilir, kaçabilir, karakola gidebilir, konağı yakabilirdi. Dayanılacak gibi değildi bu özgürlük. Ayakları ile masayı itip aşağı yuvarladı; bir boşluğa düşerken durdu.” (Atılğan, 128)

Zebercet'in yaşamına son vermesinde etkili olan son durumun, yanlış kararı verme kaygısı olduğunu *“Dayanılacak gibi değildi bu özgürlük.”* sözü ile ortaya koyan yazar, Zebercet'in ruhsal bunalımında “olanaksızlık” durumun etkisini öne çıkarmıştır.

3. SONUÇ

Bireyin doğduğu ortam, yaşadığı olaylar, onu etkileyen yapılar ve diğer insanlar onun kimliğinin oluşmasında etkin rol oynar. Birey yaşadığı olaylar sonucu, büyüdüğü toplumdan ve geliştirdiği kimlikten uzaklaşabilir. Bu sürecin sonunda ise, kendine ve topluma karşı yabancılaşmış olur.

Yabancılaşma çeşitli sebepler nedeniyle doğabilir. Bu çalışma boyunca, Yusuf Atılğan'ın Anayurt Oteli adlı yapıtındaki odak figür Zebercet'in deneyimlediği yabancılaşma ve onu bu yabancılaşmaya iten etmenler incelenmiştir. Yapıtta yabancılaşmaya sebep olan etmenler bireysel, ailesel ve toplumsal olmak üzere üç ara başlık altında irdelenmiştir. Bu üç başlık birbirinden bağımsız görünse de her biri diğeri için zemin oluşturmaktadır, örneğin Zebercet'in yalnız bir yaşam sürmesi, onu fiziksel olarak toplumdan soyutladığı için, değişen ve gelişen toplumsal değerleri takip etmede zorlanmasına, toplumsal bir yabancılaşma yaşamasına neden olmuştur. Bu yabancılaşma sebebiyle insanlarla iletişimi daha da güçleşen Zebercet daha da yalnızlaşmış, bir

kısır döngüye hapsolmuştur. Ancak bu yalnızlık sadece uzamla sınırlı değildir. Zebercet'in ailesi tarafından dışlanması ve yok sayılması da onun yalnızlığını keskinleştirmiş, özsaygısını yitirmesiyle sonuçlanmıştır. Zebercet'in hem içinde bulunduğu uzam, hem de aile yapısı, onun yalnızlaşma sürecinde rol oynamıştır.

Yapıtın geneline bakıldığında, tüm etmenlerin birbirinin temelini oluşturduğu ve birbirinden güç aldığı görülmektedir. Bu nedenle, Zebercet'in yabancılaşma ve ruhsal çöküş sürecindeki bireysel, ailesel ve toplumsal etmenler, birbirinden bağımsız düşünülemez.

“Anayurt Otel” adlı yapıtta, toplumun içinde kaybolmuş, topluma ve kendine yabancılaşmış, bunun sonunda daha çok dışlanmış ve yaşama olanağı elinden alınmış Zebercet figürü öne çıkarılmış, onun kendine ve topluma yabancılaşma süreci ortaya konulmuştur. Bu yabancılaşma sürecinde rol oynayan etmenlerin birey kaynaklı olduğu kadar, bireyin içinde bulunduğu uzam, zaman ve diğer koşullar tarafından etkilendiğini de öne çıkaran Atılğan, her kişinin içinde Zebercet figüründen bir parça olduğunu göstermiş; uygun koşullarda, herkesin Zebercet gibi bir başkalaşım sürecine girebileceğini yansıtmıştır. Bu sayede okuyucuya sadece toplumu değil, kendisini de sorgulama olanağı tanınmıştır.

4. KAYNAKÇA

Atılğan, Yusuf. (2018). *Anayurt Otel*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Atılğan, Yusuf. (2018). *Aylak Adam*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Atılğan, Yusuf. (2018). *Siz Rahat Yaşayınız Diye*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Camus, Albert. (2017). *Yabancı*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Nergis Öztürk, Necdet Berk Özler. (Eds.) (2015) *Zebercet'ten Cumhuriyet'e "Anayurt Otel"*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.